

KONINGIN ZONDER KROON

KONINGIN ZONDER KROON

Hans H. Ester

© 2019 Hans H. Ester / Uitgeverij U2pi

Titel: Koningin zonder kroon

Auteur: Hans H. Ester

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: Jouvboekdrukkerij.nl

ISBN: 978 90 8759 840 2

NUR: 342

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

I

Voorjaar 1897

De koninklijke familie – het huis van Savoye – zal het niet leuk vinden maar ik ga mijn verhaal toch op papier zetten. De geschiedenis is niet erg bekend, maar wel bijzonder en ze is het zeker waard om openbaar te worden. Mogelijk geeft dit enige ophef, maar dan toch vooral door de feiten, ik ben er niet op uit om alsnog mijn gram te halen. Hier achter mijn schrijftafel, uitkijkend over Turijn, herbeleef ik de vriendschappen en de cruciale momenten in mijn leven. De vervelende en verdrietige gebeurtenissen komen vaak als eerste bij mij boven, die onthoud ik kennelijk het beste. Daarna komen de twijfels: zou een andere keuze een beter resultaat hebben opgeleverd? De prettige herinneringen zijn gelukkig ook talrijk en zeer aangenaam om bij weg te dromen. Ze maken me wel melancholiek. Herinneringen zijn net rozen, ze zijn van fluweel met af en toe scherpe doornen.

Ik woon tegenwoordig net buiten Turijn op de Monte dei Cappuccini, vanaf deze heuvel kijk ik uit over de hoofdstad van Piëmont en zijn de Po, het Palazzo Reale en andere monumentale panden van de stad goed te zien. Aan de horizon liggen de besneeuwde toppen van de Alpen, het is een betoverend uitzicht. Ik woon alleen met mijn cypersse kat, Minou. Mijn vrouw is in 1892 overleden en mijn drie zoons wonen in Milaan. Alleen wonen vind ik niet vervelend, mijn herinneringen vormen mijn eten en drinken. In het gezelschap van mijn herinneringen voel ik me echter ook weleens verweesd, want triest genoeg zijn veel dierbaren mij vroeg ontvallen.

Mijn ouders waren eenvoudige mensen zonder schoolopleiding. Mijn vader was glasblazer en had een kleine werkplaats onder ons huis, hij moest hard werken om voor ons gezin te zorgen. Mijn moeder kon met weinig middelen een heerlijke pasta op tafel brengen. Na hun huwelijk zijn mijn ouders in Alessandria gaan wonen, waar mijn broer, Giuseppe, mijn zus Giulia en ook ik zijn geboren. Ook de broer van mijn moeder,

mijn oom Gianni, woonde in Alessandria. Hij werkte als tamboer maître in de lijfgarde van de koning. Oom was een lange brede man, die altijd rechtop en met z'n schouders naar achteren liep. Niet alleen letterlijk keek ik naar hem op. Hij had de *Ordre National de la Légion d'honneur* (het Legioen van Eer) ontvangen voor zijn optreden in het Napoleontische leger. Zijn vrouw, mijn tante Francesca, was een heel lieve vrouw. Oom en tante hadden twee kinderen, Domenico en Rosina. Mijn nichtje, Rosina, was weliswaar twee jaar ouder dan ik maar ik zei toch altijd: nichtje. Dit verkleinwoord gaf voor mij onze innige relatie het beste weer. Wij hoorden bij elkaar zoals een bloem bij een honingbij. In onze kinderjaren trokken wij veel samen op en later was Rosina ook van groot belang voor mijn loopbaan. Ik bewonderde haar vooral om haar vastberadenheid en haar geduld. De inwoners van Piëmont herinneren zich Rosina vanwege haar fraaie verschijning en om haar attenties naar soldaten en arme gezinnen. De adel noemde haar daarentegen smalend de dochter van een trommelaar en in regeringskringen werd ze toch vooral gezien als een hinderlijk personage. Maar daarover later meer. Ik moet niet te veel op de zaken vooruit lopen.

Om de achtergrond van de gebeurtenissen die ik wil beschrijven, goed te begrijpen is het noodzakelijk dat u zich realiseert dat Italië aan het begin van deze eeuw (1800) een verdeeld land was. Na de heerschappij van Napoleon Bonaparte begin deze eeuw viel Italië weer uiteen in kleine staatjes. Spanje heerste in het zuiden, de paus in het midden en de Oostenrijkse Habsburgers in het noorden, het enige vrije democratische land was Piëmont – Sardinië. Daarnaast waren er nog een paar stadstaten, zoals Venetië en Florence. In de jaren veertig ontstond in regeringskringen een beweging om Italië te herenigen, de zogenoemde *Risorgimento*. Pas in 1861 verenigden de bestuurders het land tot één geheel. Overigens niet omdat de Italianen dat graag wilden, integendeel zij hadden er absoluut geen behoefte aan. Voor mij lag dat echter iets gecompliceerder.

Ik raakte in de loop van de tijd steeds meer met Italië verbonden, zeker nadat de koning mij *conte* had gemaakt. ‘Vanwege je grote verdiensten voor het land’, zei hij. Volgens mij hadden anderen meer recht op dit predicaat. Mijn bijdrage aan de eenwording van Italië was beperkt. Ik mag nu wel di Perno achter mijn naam zetten. Ik zeg het nu nog weleens hardop, om mezelf te overtuigen dat ik niet droom: ‘Natale d’Aghemo conte di Perno’. Ik kan het niet uitspreken zonder kaarsrecht te gaan staan, net als oom Gianni. Het is onwerkelijk, als zoon van een eenvoudige handwerksman ben ik *conte* geworden. Vanaf die tijd hoor ik bij de aristocratie. Ik kleed me graag naar mijn stand: een driedelig kostuum met een lange jas en het horloge in m’n vestzakje. Een hoge hoed zet ik niet graag op, ik weet nog steeds niet of hij recht of juist een beetje schuin op m’n hoofd moet staan.

Destijds dacht ik dat alles na mijn benoeming tot *conte* op rolletjes zou lopen en dat mijn titel wel respect zou afdwingen, maar nu weet ik beter. Ik bekleed thans geen belangrijke functie meer, ik ben slechts lid van het armenbestuur van Turijn. Als ik het opnieuw kon doen, zou ik zeker een andere weg kiezen, maar ik kan het helaas niet over doen. Een schilder krijgt de verf ook niet terug in de tube.

Rosina heeft eveneens veel meegemaakt, ze heeft voorspoed maar zeker ook veel narigheid gekend. Ze heeft niet al haar dromen kunnen waarmaken en ze was daar vaak erg verdrietig over. Sommige hindernissen zijn zelfs voor een gems te lastig. Haar houding heeft daarbij ongetwijfeld een rol gespeeld, maar anderen hebben zich ook indringend met haar leven bemoeid. Het uiteindelijk resultaat bepaal je niet alleen. Wat begon als een sprookje, veranderde langzaam maar onafwendbaar in een Tantaluskwelling. Gelukkig heb ik haar vaak kunnen troosten.

Nu deze eeuw bijna voorbij is, kan ik terugkijkend zeggen dat dit toch voor mij vooral het tijdperk van Rosina was. Een vrouw van staalraad, sterk en toch buigzaam. Haar levensverhaal verdient een prominente plaats in de geschiedenis. Zij heeft een markante rol gespeeld bij de

totstandkoming van het verenigd Italië. Rosina's bloem is helaas vroeg geknakt. Kan een honingbij zonder nectar leven? Misschien, maar het is niet aangenaam, het stemt me vaak verdrietig.

De goden zijn Rosina en mij dus niet altijd gunstig gezind geweest, om beurten hebben we ons miskend en alleen gevoeld, maar we hebben elkaar nooit laten vallen. Iedereen wil immers ergens bij horen: een kind bij zijn moeder, een scholier bij zijn vrienden, een beambte bij zijn collega's en een moeder bij haar gezin. Samen hebben Rosina en ik, ieder op onze eigen manier, ons altijd volledig ingezet voor de koning en voor het vaderland. Dit onderdeel van de geschiedenis van Italië mag, nee, móet openbaar worden, zo is mijn stellige overtuiging. Ik begin ons verhaal in juni 1847.

II

11 juni 1847

Verjaardagen waren belangrijk in onze familie. Vandaar dat Giuseppe, mijn broer, en ik op 11 juni naar Moncalvo reisden om Rosina geluk te wensen met haar veertiende verjaardag. Ik had voor de gelegenheid m'n nette grijze pantalon, een wit hemd en een gloednieuw blauw jasje aangetrokken. In onze kindertijd speelden Rosina en ik vaak samen. Onze zonnige zondagen aan het strand staan me nog helder voor de geest. Samen bouwden we zandkastelen, zochten we kokkels tussen de rotsspleten en vingen krabbetjes met onze schepnetjes. We verzamelden schelpen alsof het gouden munten waren. Mijn nichtje en ik waren zeer aan elkaar verknocht. Ik verheugde me erop haar terug te zien.

Gebroederlijk naast elkaar op de bok zittend, reden we, alsof we jonge marskramers waren, met de sjees van onze vader door het heuvelachtige coulisselandschap van de regio Piëmont. Ons uitzicht werd afwisselend bepaald door wijngaarden en bosschages. De zon verjoeg langzaam de damp boven de velden. We reden naar het oosten, van Moncalieri naar Moncalvo, waar mijn oom Gianni en tante Francesca woonden. Vroeger woonden we vlakbij elkaar in Alessandria, maar drie jaar geleden waren oom en tante naar Moncalvo verhuisd en mijn ouders waren een halfjaar later naar Moncalieri getrokken. Daarna zagen we elkaar minder vaak, maar toch hoorden oom en tante bij ons gezin. Ik voelde me altijd thuis bij hen, het was vertrouwd.

Oom was een gelauwerd krijger, maar ik heb het nooit aantrekkelijk gevonden om als schietschijf met een trommel bij de fronttroepen m'n brood te verdienen. Tante Francesca was een zwijgzame vrouw, ze zorgde voor het huis, de tuin en kon geweldig lekker koken.

Tijdens onze reis vroeg ik me voortdurend af hoe het met Rosina zou zijn. Door ziekte van mijn moeder hadden we elkaar twee jaar niet gezien. Ma had cholera gehad maar was daarvan gelukkig weer helemaal hersteld. Nu konden we weer makkelijker van huis. Ik wist

dat Rosina als marketentster werkte bij de Koninklijke garde, waar oom tamboer maître was. Bij het garnizoen verkocht ze bier en brood aan de soldaten. Anders dan ik ging ze niet naar school, daar was geen geld voor. Ik kon haar donkere ogen en haar golvende haar nog helder voor me zien. Ik wilde dolgraag weten of haar ogen nog altijd lachten. Mijn neef Domenico was, toen we elkaar het laatst zagen, op zoek naar vast werk en deed zolang klussen voor de smid.

Aan de rand van het dorp vonden we het huis van oom en tante. Het was een eenvoudige woning, mijn familie was niet rijk. Het pleisterwerk op de muren was vergeeld en op de hoeken danig afgebrokkeld. De verf op de luiken was door de zon gebarsten en afgebladderd. Oom had duidelijk geen tijd gehad om het op te knappen. Op een klein grasveldje even verderop spanden we het paard uit en zetten het met een touw vast aan een pin vlakbij een grote bak met water. We haastten ons naar de voordeur, die ons krakend toegang verschaftte tot het benedenhuis waar het tuingereedschap werd bewaard. Het was er stil, alleen zoemende vliegen waren er actief. Zouden ze wel thuis zijn? Ze wisten toch dat we kwamen? Langs de witgekalkte muren liepen we de stenen trap op naar de woonverdieping. Het was daar koel en de vloer rook alsof hij net geschrobd was. Bij de kamerdeur klopten we aan en riepen: *‘Permesso?’* Na een *‘Sì’* van de andere kant van de deur gingen we naar binnen. Het was halfdonker in de kamer, de luiken stonden op een kier. In het midden van de kamer stond een eettafel met daaromheen vier stoelen met biezen zittingen. Links stond een hoge mahoniehouten kast en rechts was de schouw met een paar kleurige borden op de rand, precies zoals ik me het herinnerde. Oom en tante zaten aan de hoge tafel, we omarmden hen en zoenden hen op beide wangen. Ons enthousiasme werd echter nauwelijks beantwoord, hun gezichten stonden strak. Het was alsof ze zojuist een doodsbericht hadden ontvangen.

Dit had ik niet verwacht, ik kwam voor een feestje. Maar ik zag noch Rosina, noch Domenico. Zodra we aan tafel zaten, werd de zorg van oom en tante duidelijk.

‘Rosina is gisteravond niet thuisgekomen. We hebben tot diep in de nacht zitten wachten, we weten niet waar ze is.’ Ooms stem klonk somber, zijn forse gestalte leek iets gebogen en zijn ogen stonden dof. Tante hield een zakdoek tegen haar ogen.

‘Ze heeft niet gezegd waar ze heen ging?’ Het verbaasde me, hoe ver kun je weglopen? Ze had geen paard of koets. Even dacht ik aan een ontvoering.

‘Nee, ze heeft helemaal niets gezegd. Ik heb wel navraag gedaan in de buurt en sommige burens hebben haar ’s middags nog langs de weg gezien. Ze was bloemen aan het plukken, niets bijzonders. De bakker heeft wel een rijtuig met grote vaart voorbij zien rijden. Een koets met een adellijk wapenschild op de deur, zei hij, maar of dat iets met Rosina te maken heeft, geen idee.’

‘Is Domenico niet thuis? Heeft hij gisteren niets gezien?’ Ik voelde me net een speurneus op zoek naar een opvallend geurspoor.

‘Nee, hij heeft zich aangemeld voor het leger en woont sinds kort in een trainingskamp.’

Geen nichtje en ook geen neef, het was net Kerstmis zonder het kindje Jezus. Ik was hoogst verbaasd, Rosina had toch wel kunnen bedenken dat er bezoek zou komen op haar verjaardag?

Tante leek steeds een reden te zoeken om van tafel op te staan. Er zijn praters en doeners en tante Francesca behoorde duidelijk tot de laatste soort, ze beende voortdurend heen en weer en begon zelfs eten klaar te maken. Bij het tafeldekken kon ik het niet laten om de vorken kaarsrecht naast de borden te leggen. Korte tijd later bracht ze een schaal met *agnolotti*, zelfgemaakte pasta gevuld met kaas, op tafel.

‘Jullie zullen wel trek hebben na zo’n reis’, zei ze. Het was ongeveer anderhalf uur rijden van ons huis naar Moncalvo, het viel dus eigenlijk wel mee.

Oom hoefde die dag niet naar de garde. In zijn uniform zag hij er altijd imposant uit, maar die dag liep hij rond in z’n hemdsmouwen, met loshangende bretels en ongekamde haren, hij leek een ander mens. Bij het inschenken van de wijn morste hij bij elk glas.

‘Ik wil me er niet mee bemoeien, maar hebt u Rosina als vermist

opgegeven bij de gendarmerie?’ vroeg Giuseppe. Zijn stem klonk bezorgd.

‘Nee, het bureau is ’s morgens altijd gesloten.’ Oom at gewoon door, zijn toon verried dat het niet zijn eerste prioriteit was om zich daar te melden.

‘Zullen we er straks even langsgaan?’ Ik vond het voor de hand liggend om dat te doen.

Ik was door het verdwijnen van Rosina overigens meer verbaasd dan geschokt. Zou Rosina bij andere mensen willen horen? Was ze geschaakt? Door wie en waarvoor dan? Ik kon mij er niets bij voorstellen.

‘Akkoord, dat kan na de siësta’, mompelde oom zonder veel overtuiging. ‘Hebt u helemaal niets aan haar gemerkt de afgelopen weken?’ Giuseppe keek alsof het antwoord op deze vraag alles zou verklaren.

‘Nee, eigenlijk niet. Nou ja, ze besteedt de laatste tijd wel veel aandacht aan haar uiterlijk, maar dat hoort bij haar leeftijd, nietwaar moeder?’

Tante zat met beide handen in haar schoot en knikte.

‘Misschien heeft ze een vriendje?’ Ik wilde niet achterblijven bij Giuseppe.

‘Dan had ik dat geweten.’ Tante perste haar lippen op elkaar, alsof Rosina alleen sjans kon hebben met haar instemming.

‘Er zijn hier in het dorp ook niet veel jongens van haar leeftijd.’ Oom reageerde rustig en keek nadenkend in mijn richting. ‘Ze vindt het wel leuk om met mij mee te gaan naar de legerplaats en daar heeft ze wel contact met soldaten, maar die zijn veel ouder dan zij.’

‘Ze kookt ook gewoon samen met mij het eten.’ Tante stak haar handen omhoog, alsof ze zeggen wilde: ik begrijp er niets van. Zwijgend aten we verder. Mijn feestgevoel was totaal verdwenen. In beslaggenomen door de afwezigheid van m’n nichtje morste ik tot mijn ergernis een beetje wijn op mijn smetteloos witte hemd.

Na de siësta liepen we samen met oom naar de gendarmerie, waar nu wel iemand aanwezig was. Oom legde de situatie uit en liet zijn gegevens achter. De agent wist niets van een koets met een adellijk

wapenschild. Hij had wel gehoord dat er de dag daarvoor een groot galafeest was geweest op een landgoed daar in de buurt, maar of daar edelen bij betrokken waren, was hem niet bekend. Hij beloofde het signalement van Rosina aan zijn collega's in de regio door te geven. Zodra er nieuws was, zouden we bericht krijgen. Giuseppe bleef nog wat in het dorp hangen, terwijl oom en ik terugliepen naar huis.

'Natale, denk eens even mee: als Rosina met geweld was meegenomen, dan had ze toch wel geschreeuwd? Daar is ze echt bijdehand genoeg voor en haar geroep had iemand uit het dorp ongetwijfeld gehoord. Als ze gewoon van huis is weggelopen, dan had ze dat toch wel kunnen zeggen? Bovendien, ik heb helemaal geen aanleiding om te denken dat ze boos op ons is en hier weg wil.'

'Ja, het is vreemd dat er geen enkel spoor is.'

'Weet je Natale, ik blijf maar nadenken en zoeken naar een aanwijzing. Rosina kan toch niet zomaar in lucht zijn opgegaan?' Dit was niet meer de grote, stoere tamboer maître, die voor de troepen uit loopt. Zijn anders zo borstelige snor hing nu slap naar beneden, hij leek wel een walrus. Hij was 58 jaar, maar zag er die dag tien jaar ouder uit.

Zwijgend liep ik naast hem verder, ik zou graag geholpen hebben, maar kon zijn vragen ook niet beantwoorden. Het was alsof ik in het donker een kraai probeerde te vangen.

'Waar is het trainingskamp van Domenico?' vroeg ik om oom even af te leiden.

'Het ligt vlakbij Verona, ten zuiden van het Gardameer. Binnenkort gaan we die tirannieke Oostenrijkers het land uit jagen.' Bij deze woorden fonkelden zijn ogen, het vuur spatte eruit.

'Over een paar jaar mag jij ook mee vechten, dan maken we samen één Italië.'

'Mijn naam mogen ze schrappen van de lijst. Ik wil ook wel één Italië, maar om met elkaar te vechten om daarna één land te vormen, vind ik bizar.' Ik schrok van mijn eigen felheid, maar ik meende het wel degelijk.

'Ik steun onze koning.' Oom ging iets meer rechtop lopen. 'Ik denk dat het niet vanzelf gaat, we zullen ervoor moeten knokken. Eerst die Oostenrijkers wegjagen bij onze voorkeur.'

Ik was ook niet dol op die Oostenrijkers en in de geschiedenisles had ik wel begrepen dat Italië weer in de hoek zat waar de klappen vielen. Na Napoleon dachten we dat Lombardije met Milaan als hoofdstad weer zelfstandig zou worden. In Wenen hadden de Europese landen echter om de lieve vrede besloten Oostenrijk juist een groter stuk van Noord-Italië te geven. Behalve Piëmont behoorde na het vertrek van Napoleon heel het noorden bij Oostenrijk. Zo'n besluit werkte natuurlijk niet mee aan eenheid in ons land. Ik zag Piëmont echter niet winnen van het sterke leger van Radetzky. Toch hield ik mijn mond, ik wilde het enthousiasme van oom niet verstoren.

Vlakbij huis kwam er in volle galop een ruiter op ons af. Hij wist zijn paard net op tijd tot stilstand te brengen en boog zich naar ons over.

'Bent u Giovanni Vercellana?' vroeg de ruiter.

'Zeker, maar hoe weet u dat?'

'Ik moet deze brief afgeven aan een lange man met grijszwart haar en een grote snor, genaamd Giovanni Vercellana, wonend aan de via C. Ferraris 63 in Moncalvo. Bent u dat?'

'Zeker.' Oom klonk verbaasd.

'Alstublieft.' De ruiter gaf oom een witte enveloppe, draaide zijn paard en reed met dezelfde vaart terug in de richting waar hij vandaan kwam.

We liepen naar binnen, waar oom de brief voorzichtig openmaakte. Tante en ik wachtten af. Het liefst had ik meteen meegelezen. Misschien was de oorlog wel uitgebroken en moest oom snel naar zijn legerkorps. Oom las rustig en knikte langzaam met zijn hoofd, alsof hij ieder gelezen woord wilde bevestigen. Daarna gaf hij de brief aan tante en keek met nietsziende ogen naar buiten.

'Lees jij hem maar voor, Natale.' Tante gaf de brief aan mij, zij kon niet lezen. Het was mooi papier en de afbeelding van een kasteel vormde het briefhoofd. Mijn ogen schoten over de regels en ik las tante hardop voor:

Lieve papa en mama,

Ik slaap deze week bij kasteel Stupinigi. Maak je geen zorgen, een edelman zorgt voor mij. Ik houd verschrikkelijk veel van hem.

Liefs, Rosina

‘Ik heb nieuws!’ Nog vóór ik het laatste woord had uitgesproken, stormde Giuseppe binnen. Zonder te wachten ging hij door: ‘Het embleem op de koets, die zo hard wegreed, was het wapen van de Savoye, de koninklijke familie.’ Even liep alles door elkaar in mijn hoofd. Hoe kon dit briefje nu van Rosina komen, ze kon niet eens schrijven! En de Savoye, wat hadden die er nu mee te maken? Welke edelman bedoelde Rosina eigenlijk?

‘Iemand heeft namens Rosina deze brief geschreven.’ Oom bleef voor zich uitstaren. ‘Zij heeft erbij gezegd waar de brief heen moest. Deze boodschap moet van haar komen. Wie anders zou zoiets schrijven?’

‘Ze slaapt op kasteel Stupinigi, dat is niet ver van Moncalieri. Op de weg hierheen zijn we er bijna langsgesgekomen’, zei Giuseppe nadat ook hij Rosina’s briefje had gelezen.

‘Rosina schrijft: bij, niet ín het kasteel, dat is echt wat anders’, verbeterde ik. Het klonk botter dan ik bedoelde.

‘Wijsneus’, sneerde Giuseppe.

Op school zeiden ze dat ook weleens tegen me, maar Giuseppe zei dat eigenlijk nooit. Ik vond mezelf helemaal niet zo bijdehand.

‘Ze is gelukkig veilig, maar waarom loopt ze weg?’ vroeg tante snikkend tegen niemand in het bijzonder. Ze had inmiddels haar tweede zakdoek te pakken.

‘Het wapen van de Savoye op die koets, logeren bij slot Stupinigi en verliefd op een edelman. Het lijkt wel een sprookje’, mompelde ik.

‘Het lijkt er meer op dat mijn dochter is geschaakt.’ De stem van oom klonk bars, hij was weer helemaal bij de les.

‘Bovendien is ze minderjarig’, vulde Giuseppe aan.

‘Niemand ontvoert mijn minderjarige dochter ongestraft.’ Oom zwaaide met een gebalde vuist naar de deur.

‘Misschien is ze uit zichzelf meegegaan?’ opperde ik. ‘Ze schrijft immers dat ze van hem houdt.’

‘Ook dan is dat strafbaar, je mag geen minderjarig meisje bij haar ouders weghalen en onderdak geven. Zelfs een edelman mag dat niet.’

De snor stond weer borstelig.

‘Daar moeten ze flink voor betalen’, zei Giuseppe.

‘Ik hoef geen geld, ik wil mijn dochter terug.’

‘Helder, maar je hoeft er ook niet armer van te worden.’ Giuseppe hield voet bij stuk. Het was ook geen onaantrekkelijke gedachte natuurlijk. Geld maakt niet gelukkig, maar het verzacht wel het verdriet, zeggen de mensen. Ik wist eigenlijk niet of dat klopte.

‘Je kunt wel raden waarom die edelman haar heeft meegenomen. Iedereen doet maar waar hij zin in heeft.’ Hoofdschuddend stond tante op van tafel.

De vogel was gevlogen en iedereen vond wel iets, maar we hadden Rosina zelf nog niet gesproken natuurlijk. Ik was vooral verrast door het optreden van mijn nichtje. Hoe kon een meisje zomaar weglopen bij haar ouders en haar eigen weg gaan? Rosina was kennelijk plotseling veranderd in een jonge vrouw met een eigen wil, terwijl ik erop had gerekend dat ze gewoon thuis zou blijven en netjes zou trouwen, misschien wel met mij. Ik was erg benieuwd welk verhaal achter haar brief schuilging. Was dit een bevestiging, die de volgende dag weer over zou zijn?

‘Giuseppe, wij kunnen toch morgen naar Stupinigi gaan en daar Rosina proberen te vinden?’ Het leek me de snelste manier om antwoord te krijgen op onze vragen.

‘Ik kan niet mee,’ zei oom, ‘ik moet naar mijn garde, maar het lijkt me een prima idee. Laten jullie dan zo snel mogelijk iets horen?’ Met deze opdracht van oom gingen wij terug naar huis. Het was een verjaardag zonder jarige. Mijn feestelijk gevoel van de heenreis was totaal verdwenen. Ik hoopte de volgende dag Rosina te zien en het verhaal van haarzelf te vernemen. Ze had vast al weer spijt van haar overhaaste vertrek.

Het was vakantie en ik hoefde niet terug naar het internaat in Turijn, ik sliep in m'n eigen kamertje bij vader en moeder in Moncalieri. Daar, boven de glasblazerij van vader, voelde alles vertrouwd voor me, het was mijn geboortehuis, daar was ik op mijn gemak. Op de *scuola elementare* in Moncalieri had ik m'n eigen vriendenclubje. We schaakten, speelden domino, stookten vuurtjes en speelden samen *gioco delle bocce*¹. Het was een heerlijke tijd. Maar op het lyceum in Turijn, waar ik nu een jaar zat, kende ik geen enkele jongen. Door het schooluniform leken we weliswaar allemaal gelijk, maar mijn dialect verried onmiddellijk dat ik van het platteland kwam. Mijn klasgenoten vonden mij een boer en ik mocht meestal niet meedoen met hun spel. Ik haalde wel goede cijfers en zou na die zomervakantie naar de tweede klas gaan, maar ik voelde me een buitenbeentje. Binnen onze familie had ik dat helemaal niet. Wij hoorden bij elkaar als een knus bijenvolkje. Ik zou ook nooit weglopen zoals Rosina. Ik hoorde bij mijn familie en wilde daar ook blijven.

Mijn eigen kinderen zijn overigens ook nooit van huis weggelopen. Alleen mijn oudste zoon, Luca, riep een keer in een boze bui: 'Ik ga een andere vader zoeken. U luistert nooit naar mij.' Hij was toen zes jaar. Mijn vrouw en ik hebben hem een flinke knuffel gegeven en daar is het bij gebleven. Zijn uitspraak is een staande uitdrukking geworden in ons gezin. Bij meningsverschillen tussen mijn zoon en mij werd de discussie steevast afgesloten met: 'Ik ga een andere vader zoeken'. Luca moest er altijd zelf het hardst om lachen.

---

1 Het Franse jeu de boules.

III

12 juni 1847

Slot Stupinigi ligt vlak onder Turijn iets ten westen van Moncalieri. Giuseppe en ik reden in de loop van de volgende dag met de sjees die kant op. Het was maar zes kilometer van ons ouderlijk huis, we hadden het kunnen lopen. Toch kwamen we er niet vaak, we hadden daar niets te zoeken. Wij waren meer gericht op Turijn, daar ging ik immers ook naar school.

Bij de oprijlaan stonden we even stil. Het witte hoofdgebouw had vier verdiepingen, hoge ramen en op het koperen dak stond een bronzen hert. De zijvleugels hadden grote bordessen en omarmden de voortuin. Het huis bevatte zeker honderd kamers. We waren danig onder de indruk van het kasteel.

‘Dit is het jachtslot van de Savoye.’ Giuseppe kon wel gids worden voor de regio.

‘Hier was toch een paar jaar geleden een grote bruiloft?’ Ik herinnerde me de mooie rijtuigen, vrouwen met grote hoeden en zijden jurken. Ik wist niet meer welk feest het was, ik was toen pas zeven of acht jaar.

‘Ja, Victor Emanuel, de kroonprins, is in dit paleis getrouwd met een prinses uit Oostenrijk, het was groot feest. Volgens mij is dat vijf jaar geleden, vooral het vuurwerk is mij bijgebleven.’

‘Dus in de buurt van dit slot moet Rosina logeren.’

We reden langs koetshuizen en opslagplaatsen, er was veel bedrijvigheid, maar we zagen geen jong meisje. Bij een boerderij iets verderop was een vrouw de was aan het ophangen.

‘Zullen we daar eens vragen?’ Ik stapte uit de sjees en liep naar haar toe. ‘Dag mevrouw, mag ik u wat vragen? Is hier een paar dagen geleden een meisje...’

Achter de vrouw zag ik ineens een gestalte met een donkere haarbos de boerderij uit komen.

Het was een meisje in een lange rode rok met daarboven een blauwe blouse met korte mouwen. Ze kwam recht op me af. Ik herkende haar onmiddellijk, het was Rosina. Ze was weliswaar behoorlijk gegroeid

sinds we elkaar de laatste keer zagen, maar ik twijfelde niet, het was mijn nichtje. Hoe dichterbij ze kwam, hoe duidelijker ik haar kon onderscheiden. Donkerblond, lang haar dat om haar licht getinte gezicht krulde. Haar grote donkere ogen keken me vrolijk aan. Haar mond leek nog altijd te glimlachen. Hoewel ze net veertien was, leek ze wel twintig. ‘Plukrijp’ zou mijn grootvader gezegd hebben. Een wee gevoel nam bezit van m’n maag en mijn hart sloeg aanmerkelijk sneller dan normaal.

‘*Ciao*’, zei Rosina lachend en zoende me op mijn wangen. Haar lippen voelden zacht.

‘*Ciao*.’ Mijn stem klonk onvast. Haar ogen deden mijn adem stokken. ‘Gevonden.’ Giuseppe kwam van de sjees af en omhelsde Rosina. Over elk van haar wangen biggelde een traan.

‘We zijn gisteren bij je vader en moeder in Moncalvo geweest en ze maken zich erg ongerust’, zei ik zakelijker dan ik had bedoeld.

‘Ja, dat begrijp ik wel, maar ik ben toch geen klein meisje meer? En ze hebben mijn brief toch gehad, hoop ik?’

‘Zeker wel, maar die was zeer summier. Ze hebben het volstrekt niet zien aankomen en zijn erg geschrokken’, voerde ik aan ter verdediging van oom en tante.

‘Het is sneller gegaan dan ik dacht, maar het moest een keer gebeuren. Ik had ook geen tijd om er lang over na te denken.’ Rosina klonk kortaf en ze keek me niet aan.

‘Misschien was het verstandig geweest die tijd wel te nemen’, probeerde ik voorzichtig. Iemand moest haar toch aan het denken zetten over haar keuzes?

‘Was er echt geen tijd of wilde je er geen tijd aan besteden?’ vroeg Giuseppe.

‘Er zijn nestblijvers en nestvlieders, zegt de boer van deze hoeve, en ik ben duidelijk een nestvlieder.’ Rosina hief haar kin iets omhoog. Giuseppe zweeg en ik wist niet wat ze bedoelde.

We liepen over het grindpad naar de in natuursteen opgetrokken boerderij. De lichtbruine luiken waren gesloten, voor de voordeur hing een vliegengordijn.